

Abner Chou

Hermeneutika biblijskih pisaca: Učimo tumačiti Sveto pismo od proroka i apostola.

Grand Rapids, MI: Kregel Academic. 2018, 256 stranica.

Abner Chou, izvanredni profesor na sveučilištu *The Master's University*, uvjeren je da hermeneutika nije samo akademsko pitanje nego i pitanje kršćanskog življenja (13). Njegovo je uvjerenje da nas Biblija može poučiti čak i kako da je proučavamo (14) te da ne bismo trebali ignorirati način na koji su njezini "pisci tumačili prethodna otkrivenja" (17). On se, dakle, upušta u "potragu za autorskom logikom" (19) u nastojanju da otkrije kako su biblijski pisci dolazili do svojih zaključaka (18). Chou sugerira da "apostolska upotreba Starog zavjeta započinje u samom Starom zavjetu" i da trebamo proučavati hermeneutiku proroka i ključnih koncepcija na koje su apostoli ukazivali u svojim tumačenjima (20). Jedan od ključnih pojmova u knjizi jest "intertekstualnost" (uz "usmjerenost", "autorsku nakanu" i "značenje i značaj"). Intertekstualnost "diskutira o tome kako biblijski pisci aludiraju na druge dijelove Pisma" (21). Jedno od otkrića u knjizi jest da su se apostoli poslužili hermeneutikom i logikom samih proroka, zbog čega se "proročka hermeneutika nastavlja u apostolskoj hermeneutici, što jest kršćanska hermeneutika" (22).

Chou iznosi svoje pretpostavke i metodu. Autorska je nakana "suština istinskog značenja Biblije" (26), koje se često preispituje u ovom dobu dekonstrukcije i "komunikacijskog sloma" između "autora, teksta i čitatelja" (27). Chou posvećuje više stranica odgovaranju ovim postmodernim kritičarima te upućuje na doktrine otkrivenja i nadahnutosti Pisama, kao i biblijskih opomena protiv izvrtanja njezina teksta (28). Najvažnije pitanje pod ovom pretpostavkom jest: "Što je pisac htio reći?" (29). Njegova druga pretpostavka bavi se "razlikom između značenja i značaja" (30). On definira značenje kao "konkretne ideje originalnog autora u tekstu". S druge strane, značaj teksta "označava razne legitimne posljedice, zaključke i implikacije koje proistječu iz autorovog značenja". Zanimljivo je da se teološki smisao teksta svodi pod značaj, a ne značenje teksta. U osnovi, razlika između to dvoje krije se u onome što je autor htio reći prvim primateljima (značenja) i zaključaka koji se mogu izvući iz njegove argumentacije o vjeri i praksi (značaja). Ipak, i jedno i drugo je pod kontrolom autorove nakane (32-33). Chou ilustrira ovo kao "sukob između 'slova' zakona i 'duha' zakona" i "mišlju da ideje (značenje) imaju posljedice (značaj)". Pisao je kako su teolozi klasično govorili o tome "kao o jednoj autorovoj nakani, ali i višestrukim primjenama njegove nakane" (32). Stoga, način na koji se novozavjetni autor služi Starim zavjetom sastoji se i od značenja i od značaja (33). Chou tada iznosi drugu pretpostavku: onu o intertekstualnosti. Unutarnja povezanost Pisma znači da "nijedan tekst nije

otok” (35). Podsjeća nas da, “gledano s Božjeg stajališta u vječnosti, Pismo zbilja jest ‘bezvremenska jedinka u kojoj svaki pojedini stih postoji istovremeno, kako vremenski, tako i semantički” (36, n. 49). I ne samo to; protivno našoj uobičajenoj pretpostavci da su se biblijski pisci citirali ili aludirali na jedan tekst, oni su se često pozivali na više tekstova (37-39).

Chou se nadalje upušta u metodologiju. On to ilustrira kao “spajanje točkica” i naziva ga “detektiranjem intertekstualnosti”. Pruža nam Haysov kriterij za intertekstualnost: “dostupnost izvornog teksta, snaga odjeka (jezična jasnoća aluzije), ponavljanje..., tematska koherentnost..., povijesna vjerodostojnost..., povijest tumačenja... i zadovoljstvo” (39). Drugim riječima, kad Chou proučava tekst, želi provjeriti je li autor ostavio “okidač” koji bi mu pomogao da se prisjeti drugih tekstova koji su bili dostupni autoru. Tada zaključuje kako se autor služio tim okidačima u pogledu značenja i značaja, kao i “načinom na koji se tekstovi međusobno povezuju” (40). Chou zaključuje poglavlje podsjećajući nas na mnoge situacije u kojima su se biblijski pisci bavili značajem teksta, a ne njegovim značenjem (41). Isusovi citati iz Izlaska 3,6 u Luki 20,37, kao dokaz uskrsnuća, ovo dobro ilustriraju jer odjeljak iz Izlaska lijepo povezuje Božja obećanja patrijarsima o Njegovoj vjernosti njima osobno, što pokazuje da Mojsije hoće reći da su oni još živi (42).

Nakon iznošenja svoje pretpostavke i metodologije, Chou u sljedeća dva poglavlja ekstrapolira proročku hermeneutiku. Intertekstualnost, sugerira Chou, pokazuje da proroci nisu samo bili kanali Božjeg otkrivenja nego i “egzegeti i teolozi” (47). Biblijski su proroci opsežno i detaljno poznavali ostatak Svetog pisma, a k tomu su imali dobar pogled na Božje otkrivenje (50). Kao egzegeti, proroci su vješto navodili, ali još su češće aludirali, ne samo na pojedine odjeljke Pisma (stihove, fraze, riječi) nego i na “glavne ideje iz velikih odjeljaka teksta” (54). Chou ih spominje nekoliko: obećanja o zemlji, obećanje o sjemenu, blagoslovi (55). I, najvažnije, poruka proroka “počiva na dosljednom tumačenju zakona” (57). On piše da je bitno uočiti kako proroci “ne mijenjaju niti ne poništavaju osnovne ideje” biblijskih tekstova, nego “ostaju dosljedni značenju koje je isprva utvrđeno” (59). Uz to, dobro su upoznati s pojedinostima teksta, (63) uključujući i njegov kontekst, ali i značenje. Chou se razračunava i s izvjesnim slučajevima gdje su proroci navodno zlorabili Stari zavjet, no pokazuje da su takve sumnje neutemeljene jer proroci “nisu kompromitirali značenje niti značaj staroga, nego su nadopunjavali i oplemenjivali posljedice prethodnog otkrivenja” (70).

U drugom dijelu poglavlja Chou pokazuje da su proroci bili i vrsni teolozi (71) i vrlo profinjeni mislioci (73). Pokazuje to opisujući kako su biblijski pisci razvili teologiju “drugog Davida” iz obećanja o Sjemenu po savezima s Noom i Davidom, a nadalje i po prorocima (73-80). Isto vrijedi i za razvijanje motiva o trsu

(80-82) i za bogatu intertekstualnost Postanka 3,15 (83-89). Na koncu, zaključuje da “prisutnost novog otkrivenja ne svrgava niti iskrivljuje hermeneutičku pouzdanost proroka” jer je “uloga proroka bila podupirati zakon, a ne dekonstruirati ga”. “Stoga se novo otkrivenje gradi na implikacijama koje tekst već nosi” (91).

Četvrto poglavlje posvećeno je pitanju usmjerenosti proročkog otkrivenja. Chou piše da postoji “način na koji se Stari zavjet namjerno kreće ka Novom, kao što i novozavjetna uporaba Starog zavjeta predstavlja ‘prirodni’ razvoj onoga što se dogodilo” (93). Drugim riječima, proroci su znali više nego što mislimo (95). Čak i kad su pisali o svojem vremenu, bili su svjesni da njihove riječi nose značaj za budućnost (97). Bili su svjesni “Božjeg nauma i smjera povijesti” (98), a tu usmjerenost vidimo, primjerice, u načinu na koji se zavjetne teme razvijaju kod Mojsija, u razdoblju monarhije, tijekom izgnanstva, pa čak i po završetku izgnanstva. I zbilja, čak i nakon što su se Židovi vratili u domovinu, i dalje je vladalo shvaćanje da se “Izrael vratio u svoju zemlju, ali je i dalje u grijehu... pod vlašću stranih sila” te su Židovi “danas robovi”, čime se “aludira na dane Izlaska i lutanja po pustinji” (101). Drugim riječima, izlazak/izgnanstvo još nije prošlo, nego ukazuje i napreduje “ka kralju iz Davidove loze” (102, n. 33). Ovakvo proročko iščekivanje budućnosti znači da apostoli “nisu morali gurati kompleksne teološke ideje u Stari zavjet” (103) jer su se one već nalazile ondje. Nije trebalo tražiti *sensus plenior* niti služiti se suvremenom hermeneutikom jer proroci su već “htjeli da njihovi spisi imaju posljedice koje se protežu dalje” od njihova vremena (105).

Naš autor posvećuje gotovo 15 stranica većem broju studija slučajeva, gdje odabire neke od najtežih tekstova (na primjer, Hošeu 11,1; Izaiju 7,14) ne bi li demonstrirao ovu hermeneutiku na djelu. Nećemo se baviti njima, ali one su neprocjenjive za razumijevanje hermeneutike i za razumijevanje tih odjeljaka. On zaključuje da, iako proroci nisu “*previše znali* o tome kako će kasniji pisci koristiti njihove riječi” (119), pisali su teološki kompleksno i promišljeno (120).

Time se, naravno, pripremamo za sljedeća dva poglavlja (5-6) koja se bave apostolskom hermeneutikom. Chou vjeruje da su se apostoli nadovezali na proročku hermeneutiku. Novozavjetni su se pisci služili Starim zavjetom “s robusnom kontekstualnošću” (122). Često su se služili uvodnim formulama kako bi “predstavili Pismo kao temelj za i dokaz u prilog legitimnosti” svojih zaključaka (123). Isto tako, vjerovali su da su starozavjetni pisci bili svjesni da se njihovi spisi odnose na Mesiju. To znači da apostoli nisu morali tražiti “skriveno značenje u Pismu, nego samo ono koje već postoji” (124). Apostoli su bili produžetak proroka, ne potpuno različiti od njih, (125-6) i vjerovali su da “djeluju na istoj razini” autoriteta “poput proroka” (127). I oni su se bavili intertekstualnom hermeneutikom (129-130).

Ipak, neki se ne slažu s ovakvim postulatima o kontinuitetu, a Chou pokazuje da apostoli jesu donosili nove informacije, ali samo “u granicama opravdane pri-

mjene” (131). Na primjer, kad apostoli govore da se s nekim događajem ispunilo prethodno otkrivenje, ne trebamo to shvaćati prerigidno kao predviđanje budućnosti. Često se radi o “realizaciji i ostvarivanju posljedica prethodnog otkrivenja” (132). Na primjer, kad se, kao u Luki 24,25-27, učini da “Krist tumači Stari zavjet kroz prizmu samoga sebe, ne radi se o novom kristocentričnom shvaćanju Pisma, nego je Krist potvrdio” znanje proroka i ciljanost u vezi s njime (133). Chou zaključuje isto i o drugim dijelovima Pisma, koja je u prethodnim poglavljima (134-137) već naveo kao primjer, kao i više drugih odjeljaka gdje su se novozavjetni pisci služili Starim zavjetom. (137-152). Iako Chou pomoću ovih primjera dokazuje svoju misao, oni su ipak vrlo vrijedni i pronicavi.

Chou zaključuje poglavlje s dvjema opaskama. Prvo, protivi se onima koji vjeruju da novo otkrivenje znači da su se apostoli služili hermeneutikom “bitno različitom od naše”. Chou vjeruje da moramo razlikovati apostolsku hermeneutiku i njihovo dodavanje novih otkrivenja. Drugo, apostoli se nadovezuju na “proročko rezoniranje”, odnosno na “obrazac primjene kakvog nalazimo u intertekstualnosti Starog zavjeta”. Kao što nam je susretljivo pokazao, apostoli nadalje razvijaju ove teme i progresiju koju su proroci već započeli. Primjerice, u Hošei “prvi izlazak vodi ka drugom izlasku i novom Davidu... na što se Matej nadovezuje” (153). Zbog ovoga zaključuju da, kao što je to slučaj s prorocima i apostolima, i mi “nemamo temelja za korištenje nove ili drugačije hermeneutske metode zbog promjene zavjeta” (154).

Šesto poglavlje predstavlja produljeni prikaz biblijske teologije koja obuhvaća sve novozavjetne pisce i prikazuje kako je hermeneutika svih njih unificirana. Poglavlje je po naravi vrlo repetitivno, što je razumljivo jer mu je cilj ukazati na ovaj hermeneutički kontinuitet, koji je autor već ranije uočio. Poglavlje je podijeljeno na sedam cjelina (Isus – Evandjelja – Djela, Pavao, Hebrejima, Jakovljeva, Petar, Juda i Ivanova), a svaka je od njih dodatno razdijeljena na tri dijela: povijest otkupljenja, pojedinačni pasusi (autor je nastojao služiti se istim pasusima za sve novozavjetne pisce ne bi li pokazao njihovu dosljednost) i sinteza. Poglavlje završava isticanjem triju zaključaka o ovom hermeneutičkom kontinuitetu. Prvo, “apostolska hermeneutika nadovezuje se na proročku”, drugo, “i sami apostoli su iznimno dosljedni” i, treće, “ovakvo dosljedno argumentiranje o korištenju Starog zavjeta rađa bogatu i kohezivnu teologiju u Novom” (196-7). To nas, logično, nagoni da se zapitamo “kako čitamo” (198), odnosno, kako bi trebala izgledati kršćanska hermeneutika. Chou se bavi ovim pitanjem u sljedećem poglavlju.

U poglavlju “Kršćanska hermeneutika: Čitati kako su oni čitali i ciljali” Chou čini nekoliko stvari. Prvo, ponavlja svoje shvaćanje proročke i apostolske hermeneutike te zaključuje da se i mi trebamo služiti istom hermeneutikom, naravno, bez novih otkrivenja (200). On vjeruje da su nam biblijski pisci pokazali kako tre-

ba tumačiti Pismo (201). Drugo, Chou obrađuje hermeneutički proces i pokazuje kako ono čemu nas je naučio izgleda kad se sprovede u raznim disciplinama. Na primjer, kad utvrđujemo povijesni kontekst odjeljka, trebamo paziti i na njegov otkupiteljski povijesni smjer koji se može iščitati iz autorove nakane (205). Uspostavljanje književnog konteksta u odjeljku ne znači samo sagledati neposredni kontekst nego i “cjelokupni tijek knjige”, pa čak i to “povezuje li autor odjeljak s ranijim tekstovima” (206). Tako ćemo moći spojiti točkice (207) i razumjeti cjelokupnu logiku (208). Proučavanje riječi je vrlo korisno za razumijevanje razvoja teoloških tema u progresivnom otkrivenju (208).

Treće, Chou navodi pet upozorenja pri korištenju ove hermeneutike. Ukratko, nema svaki tekst intertekstualnih poveznica s nekim ranijim tekstom (210), samo “*pređašnje* otkrivenje” informira naše razumijevanje teksta (211), uvijek se trebamo držati normalnoga hermeneutičkog procesa (211), moramo biti precizni i sve ovo “nije sitan trud” (212). Chou dalje, pod četiri, govori o posebnim problemima, kao što su novozavjetna uporaba Starog zavjeta i Zakona, Mesija u Starom zavjetu i praktična primjena. Na koncu zaključuje da je naša zadaća, kao kršćanskih tumača, “čitati tekst ne bismo li shvatili autorovu nakanu, koja je kompleksna” (229), čak i ako je njezin fokus jasan. Isto to tvrdi i u posljednjem, najkraćem poglavlju. Chou govori da treba uvažiti još brojne druge čimbenike jer “nakana biblijskih autora je sofisticirana” (231) i jedna knjiga ne bi bila dovoljna (232). Ipak, u cijelom radu i na osamnaest stranica bibliografije Chou preporučuje brojne sposobne i vrijedne resurse za suočavanje s tom zadaćom.

Na trenutke repetitivna, ova je knjiga očito pisana s didaktičkom svrhom. Njezino (prilagođeno od Hirscha) razlikovanje značenja i značaja zanimljivo je i doprinosi diskusiji, premda pomalo sintetički. Vjerujem da Chouova knjiga ispunjava itekako potrebnu zadaću da nas pozove na bolje shvaćanje hermeneutike, a potom i na veću preciznost u razdjeljivanju riječi istine. Pod nama mislim i na profesionalne tumače – pastore, egzegete i teologe – i na vjernike općenito, osobito one koji će oprostiti Chouu na korištenju ponekoga hebrejskog i grčkog izraza i tehničkog pojma. I, doista, kao što je Chou napisao na samome početku, hermeneutika je “ključna za kršćanski hod” (13). Stoga, možemo reći da bi ignoriranje ovog rada u neku ruku značilo ignoriranje bogatstva Svetog pisma jer je njegova svrha otvoriti nam oči i pripremiti nas za razlučivanje intertekstualne i usmjerničke tapiserije, dapače: hermeneutičke i teološke umješnosti biblijskih autora.

Miroslav Balint-Feudvarski